

ПЕДАГОГІЧНА МАЙСТЕРНІСТЬ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО

У статті розглянуті погляди класика вітчизняної педагогіки В.О. Сухомлинського на педагогічну майстерність, розкриті основні якості особистості, вміння та навички, які повинен мати педагог-майстер.

Ключові слова: педагогічна майстерність, виховання, гуманізм, особистість.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку української держави виховання свідомого активного громадянина виступає однією з умов подальшого суспільного прогресу. Тому і перед школою, і перед сім'єю, і перед суспільством у цілому постає завдання виховання гуманної людини, яка у своїй діяльності рахуватиметься з інтересами інших людей, поважатиме особистість кожної людини. Вирішення цього завдання тісно пов'язане з формуванням гуманістичних цінностей особистості школяра. Яскравим прикладом розв'язання зазначеної проблеми є педагогічний досвід вітчизняного гуманіста Василя Олександровича Сухомлинського, творча спадщина якого має велике теоретичне і практичне значення.

Формулювання цілей статті. Професійні здобутки Василя Олександровича з кожним роком привертають все більшу увагу наукової і педагогічної спільноти як у нашій країні, так і за кордоном. Розроблена українським практиком педагогічна система збагатила педагогічну науку новаторськими ідеями й положеннями, значно розширила теорію і освітню виховну практику і була своєрідним революційним етапом розвитку вітчизняної педагогічної думки, що заслуговує сьогодні на нове осмислення.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні засвідчує: творчість В.О. Сухомлинського належить до тих здобутків української та світової педагогічної науки і практики, які є фактично невичерпними, а його гуманістичні ідеї – це ідеї майбутнього. Педагогіку В.О. Сухомлинського ми по праву називаємо гуманістичною, оскільки вона є джерелом розвитку теорії і практики національного виховання, в якому чільне місце належить вихованню загальнолюдських духовних цінностей.

У книжці «Розмова з молодим директором школи» педагог, зокрема, зазначає: «Навчання – це насамперед взаємовідносини між людьми, обмін духовними цінностями, взаємна віддача сердечної доброти, співчуття. Усе шкільне життя повинно бути пройняте духом гуманності» [3, с. 496].

Справжнє навчання, за В.О. Сухомлинським, – це індивідуально-творчий розвиток кожної дитини. Без постійного застосування педагогічних знань взагалі неможливо продуктивно організувати навчально-виховний процес.

Також вчений рекомендує вчителям турбуватися про створення інтелектуального фону навчання. На його думку, чим складніший матеріал, який потрібно

запам'ятати, чим більше узагальнень, висновків, правил, які необхідно зберегти у пам'яті, тим значнішим має бути інтелектуальний фон навчання [1, с.449].

Найважливіше педагогічне уміння, за В.О.Сухомлинським, – брати до уваги індивідуальні особливості школярів. Педагогічна майстерність полягає в тому, щоб у дитячому колективі з самого початку будувати стосунки на основі душевної чуйності і сердечності. Від педагогічної майстерності учителя залежить і успішна робота з неблагополучними, важкими дітьми.

Важливою складовою педагогічної майстерності В.О. Сухомлинський вважав уміння вчителя обходитися без покарання. Василь Олександрович доводив, що страх перед покаранням психологічно пригнічує учня, віддаляє вихователя від дитини. Покараннями виховується, як правило, озлобленість, безсердечність, жорстокість.

Педагогічна майстерність вихователя визначає і стиль взаємовідносин у дитячому колективі, його духовну атмосферу, встановлення доброзичливих стосунків з учнями, без чого неможливий виховний процес.

На думку В.О. Сухомлинського, учитель повинен досконало володіти уміннями в тій чи іншій трудовій діяльності, бути майстром своєї справи, мати яку-небудь трудову пристрасть. У широму спілкуванні учня та вчителя відбувається складний процес виховання досконалої особистості, майбутнього громадянина своєї країни, корисної людини для суспільства.

В.О. Сухомлинський прагнув до того, щоб стосунки дитини з іншими людьми і в дома, і в школі будувались на свідомості та відповідальності. Осмислення і переживання вихованцем свого обов'язку перед матір'ю, батьком, вчителем – саме з цього повинно починатися пізнання дитиною світу людини[4, с. 31].

Успіхам у практичній, педагогічній і творчій діяльності В.О. Сухомлинського сприяло глибоке знання народної педагогіки. Вийшовши з глибин народу, він усвідомив можливості народної педагогічної мудрості в навчанні та вихованні учнів.

У центрі уваги видатного педагога є діяльність вчителя, його проблеми, культура спілкування з дітьми, педагогічна майстерність, духовність, підготовка вчителів у навчальних закладах тощо. «Сто порад учителям» – праця, яка має стати постійним порадищем вчителя, як і інші його визначні твори, що мають пізнавальне значення для освітніх працівників, педагогічної громадськості.

Розглядаючи діяльність учителя, В.О. Сухомлинський вважав, що джерелом його творчої індивідуальності є книга, особиста бібліотека, її призначення полягає в тому, щоб вводити вихованців у світ книги. Педагог називав бібліотеку найважливішою складовою своєї педагогічної системи. У бібліотеці Сухомлинського був золотий фонд світової культури: художні твори найвидатніших письменників усіх народів[4, с. 93].

Виховання гуманізму й людяності повинно стати одним із завдань діяльності школи і вчителя. Вони мають виявлятися в таких якостях і рисах особистості, як доброта, потреба в служінні людям, радість самовіддачі. Особливе місце має посісти почуття любові до матері і лицарське ставлення до жінки. На його думку, той, хто вміє любити матір, любитиме і Батьківщину, і людство. Школа повинна любити дитину, тоді й вона полюбить школу. Без любові і поваги до учнів розмови про гуманність і людяність безпідставні.

Педагогічна спадщина В.А. Сухомлинського є різносторонньою і багатопланою. Він вважав, що вчитель зобов'язаний уміти дорожити дитячим довір'ям, поважати дітей, бути для них втіленням добра і справедливості.

В.О. Сухомлинський – гідний спадкоємець гуманістичної традиції. В Павлівській середній школі виховання без покарань було педагогічним принципом усього педагогічного колективу.

Навчання у Павлівській школі починалось за рік до вступу у перший клас, тобто у підготовчій групі. Майбутні учні, шестирічні діти, приходили до Василя Олександровича двічі на тиждень. З малюками він і його колеги проводили спеціальні заняття, які стали називатись уроками мислення серед природи. Це були, за образним визначенням вченого, подорожі до першоджерел думки і рідного слова. Систему уроків мислення В.О. Сухомлинський вважав школою думки не тільки у початковому, а й у наступні періоди навчання та розумового розвитку учнів, яких, поряд із книжкою, підручником, уроком, має постійно супроводжувати навколишній світ та життя в ньому – це одне з важливих дидактичних переконань видатного педагога. Уроки серед природи були передусім уроками розвитку мовлення і мислення дитини, яке поступово ставало яскравішим, виразнішим, емоційно більш забарвленим.

Гуманізм В.О. Сухомлинського особливо яскраво виявився у його ставленні до організації навчання учнів. Розумову працю дітей педагог розглядав як засіб розвитку розумових сил і здібностей, засуджуючи механічне заучування і неусвідомленість знань.

Висновки. Творча спадщина В.О. Сухомлинського переконує нас у різноманітності педагогічних підходів до формування особистості учня. Нині, у період активних пошуків ефективних методів виховання гуманістичних цінностей, практична діяльність Василя Олександровича є надійним помічником у вирішенні цих важливих завдань. «На перше місце в практиці нашої виховної роботи, – стверджує В.О.Сухомлинський, – ставляться вчинки, в яких виявляється гуманне, людяне ставлення дитини до інших людей. Багатство духовного життя особистості залежить значною мірою від того, як людина глибоко розуміє і відчуває благородство ідей гуманності, людяності» [3; с.218].

Список використаної літератури

1. Сухомлинський В.О. *Вибрані твори: В 5 – ти т.* – К.: Рад. школа, 1976 – 1977. – Т.1 С. 24 – 32.
2. Сухомлинський В.О. *Вибрані твори: В 5 – ти т.* – К.: Рад. школа, 1976 – 1977. – Т.3. С. 20 – 27.
3. Сухомлинський В.О. *Вибрані твори: В 5 – ти т.* – К.: Рад. школа, 1976 – 1977. – Т.4. С. 31 – 43.
4. Сухомлинский В.А. «Как воспитать настоящего человека»: Педагогическое наследие/ сост. О.В. Сухомлинская.- М.: Педагогика,1990. – С. 288.

В.Н. Ермаков

Полтавский национальный педагогический университет имени В.Г. Короленко, Полтава

ПЕДАГОГИЧЕСКОЕ МАСТЕРСТВО В ТВОРЧЕСКОМ НАСЛЕДИИ В.А. СУХОМИНСКОГО

В статье рассмотрены взгляды классика отечественной педагогики В.А. Сухомлинского на педагогическое мастерство, раскрыты основные качества личности, умения и навыки, которыми должен обладать педагог-мастер.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, воспитание, гуманизм, личность.

V.N. Ermakov

Poltava National Pedagogical University named after V.G. Korolenko, Poltava

PEDAGOGICAL SKILL IN THE ARTISTIC HERITAGE OF V.A. SUKHOMLINSKIY

In the article considered looks of classic of domestic pedagogics V.O. Suhomlinsky on pedagogical trade, basic qualities of personality, ability and skills which a teacher-master must have are exposed.

Key words: teacher`s pedagogical skills, education, humanism, personality.